

НОВАЦ ДЕСПОТА ЂУРЂА БРАНКОВИЋА

ВУЈАДИН ИВАНИШЕВИЋ

Апстракт. – У раду је представљено ковање новца деспота Ђурђа Бранковића уз посебан осврт на монетарну политику, систем ковања новца, ковнице и оптицај новца.

Монетарна политика деспота је посматрана у контексту повећања експлоатације сребра у Србији која је довела до значајних реформи новчаног система, прво деспота Стефана Лазаревића, а затим и деспота Ђурђа Бранковића. И поред значаја експлоатације сребра новчани систем у Србији у другој четвртини 15. века бележи знаке кризе који су последица надирања Османлија и губљења важних територија на југу земље. Ови закључци су поткрепљени подацима из историјских извора, финоћом појединих ковања и метролошким анализама емисија новца деспота Ђурђа Бранковића.

Кључне речи: Србија, новчарство, ковнице, сребро, динар.

Последње раздобље српске средњовековне државе одликује сређен и униформисан монетарни систем. Томе је свакако допринела политика деспота Ђурђа Бранковића и значај који је придавао развоју новчарства у складу са друштвеним и привредним кретањима.

Циркулација новца у Србији, у првој половини 15. столећа, није се разликовала од других области европског континента. Велики део новчане масе у оптицају и тезауризацији чиниле су емисије златног, сребрног и бакарног новца бројних држава и градова. Добар увид у привредне и новчане токове пружа нам пословна књига Михајла Лукаревића, који је око 1440. године трговао у околини Новог Брда. Према овом документу, главни део новчаних трансакција обављао се у дукатима, у највећем броју случајева венецијанским, а у мањем угарским, затим турским аспрама (акчама) и српским динарима.¹ Важне податке о оптицају златног новца пружа нам поклад деспота Ђурђа Бранковића из 1441. године у коме је било похрањено, поред осталог блага, 50.000 дуката од који 43.553 (87,11%) венецијанских, 6.134 (12,27%) угарских и свега 313 (0,63%) турских. У истом покладу

¹ М. Динић, *Из Дубровачког архива I* (Трговачка књига М. Лукаревића), Београд 1957.

налазило се и милион аспри!² Додатан увид у оптицај новца пружају нам сачуване оставе у оквиру којих, поред српског новца, налазимо бројна ковања других држава и градова.³ Исто пратимо и у оквиру налаза појединачних примерака новца откривених током археолошких истраживања Новог Брда. Том приликом пронађен је новац Србије, Венеције, Угарске, Босне и Османског царства, почев од разних номинала сребрног новца до бакарних османских мангура.⁴

И поред интернационализације монетарног тржишта која је увелико захватила средњу и југоисточну Европу у првој половини 15. века, новчани систем Србије се ослањао, слично претходним раздобљима, на ковања новца у сребру, с том разликом, што су поред динара, ковани полудинари (?) и оболи. Ковање фракција динара у значајнијем броју, него у претходним периодима ковања новца у средњовековној Србији, указује на развијени монетарни систем прилагођен свакодневној трговини. Веће суме су се обрачунавале и чувале у динарима, аспрама, а посебно у дукатима, што је било условљено, у првом реду њиховом стабилношћу и великој номиналној вредности.

Ковање номинала од сребра у Србији почивало је на експлоатацији сребрне руде која је нови замах добила у време деспота Стефана Лазаревића.⁵ И поред значајне продукције сребрне руде у првој половини 15. века, монетарни систем се налазио под снажним притиском негативних политичких и привредних кретања.

Губљење територија, надирање Османлија и општа несигурност пресудно су утицали на прилике, које су се, поред осталог, одразиле и на смањење производње сребра, затварање појединих рудника и ковница новца. Ова кретања била су добрим делом условљена падом производње сребра у Европи. Наиме, европски континент захватила је, после краткотрајног утољења глади за сребром, нова криза недостатка овог племенитог метала. Оскудица сребра довела је, после 1435. године, до новог затварања ковница широм Европе.⁶ Услед опште кризе динар је постепено губио своју вредност услед смањења његове тежине и финоће. Последње емисије коване су са мањим процентом сребра, а забележена је, у значајној мери, појава динара од бакра пресвучених танком кошуљицом од сребра.

Последњи период ковања новца у средњовековној Србији обележиле су емисије новца Ђурђа Бранковића, заједничка ковања деспота Ђурђа Бранковића и краља Босне Стефана Томаша (1443–1461), деспота Ђурђа

² М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић и његово доба*, Београд 1994, 670.

³ В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Београд 2001, 176–177.

⁴ С. Димитријевић, *Српски средњовековни новац нађен у току ископавања на Новом Брду*, Зборник радова Народног музеја 5 (1967), 271–308; В. Иванишевић и В. Радић, *Ковница српског средњовековног новца у Новом Брду*, у: *Ново Брдо*, ур. В. Јовановић и др., Београд 2004, 234–240.

⁵ В. Иванишевић, *Новчарство*, 173–176.

⁶ P. Spufford, *Money and its Use in Medieval Europe*, Cambridge 1988, 339–362.

Бранковића и угарског краљевског намесника Јована Хуњадија (1446–1452), деспота Лазара Бранковића (1456–1458) и самостална емисија војводе Иваниша. Потребно је поменути да је Ђурђе Бранковић у првом периоду ковао заједничку емисију са братом Лазаром.

Само новчарство деспота Ђурђа Бранковића одликује велики број емисија, које се могу поделити у два главна раздобља: ковања обласног господара, после 1402. до 1427. године, са 7 врста и ковања деспота, од 1427. до 1456. године, са 30 врста новца. Друго раздобље се може разделити на два периода, омеђана монетарном реформом из 1435. године. Ова реформа је посредно поменута у историјским изворима, а може се сагледати и на основу промене изгледа динара и обола, који су, у каснијем периоду, ковани на ужој и дебљој плочици.

Прве емисије господина Ђурђа Бранковића имале су за подлогу нове динаре и оболе деспота Стефана Лазаревића уведене између 1402. и 1407. године.⁷ Ова два паралелна система, деспота Стефана Лазаревића и господина Ђурђа Бранковића, била су повезана, о чему поред новца, сведоче подаци из историјских извора. Прва вест се односи на 1414. годину. Реч је о спору између трговаца, с једне стране, и закупаца царине у Трепчи Богдана Миљеновића и Богише Радмиловића, с друге, који су, поред „немалих новости“ одбили да се плаћа у новцу „господина деспота“, мада „господин Ђурађ“ хоће да се примају по читавој његовој земљи.⁸ Други податак потиче из 1423. године и из њега сазнајемо да је господин Ђурађ Бранковић наредио да у његовој земљи може циркулисати деспотов новац.⁹

Господин Ђурђе Бранковић је ковао 6 врста динара (45.1–6)¹⁰ и једну обола (45.7) у својим цекама у Трепчи и Приштини.¹¹ (Карта 1; слика 1.1–7) Поменуте ковнице су посведочене у низу разрешница издатим од стране Маре и Ђурђа Бранковића њиховим закупцима: за Трепчу 1411, 1412, 1414. и 1423.¹² и за Приштину 1411. године.¹³

Новац господина Ђурђа Бранковића био је познат, судећи према једном документу из 1409. године, као *grossi de monede Sclaue*.¹⁴

Након преузимања српске круне 1427. године деспот Ђурђе Бранковић је наставио ковање новца задржавајући раније предлошке и метролошку основицу. Основне мотиве представљали су представа Христа у мандорли

⁷ В. Иванишевић, *Новчарство*, 183.

⁸ М. Динић, *Трепча у средњем веку*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор 33, 1–2 (1967), 7.

⁹ М. Динић, *Трепча*, 5.

¹⁰ Новац је одређен према В. Иванишевић, *Новчарство*, 294–300.

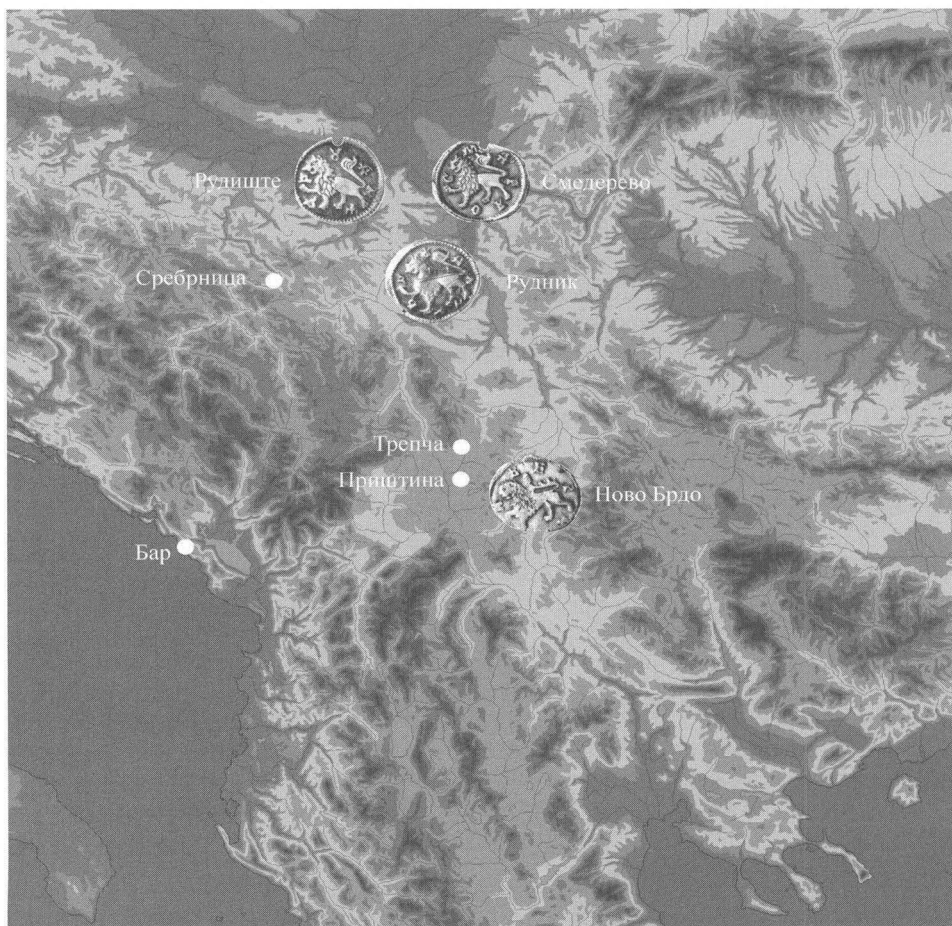
¹¹ Љ. Недељковић, *Преддеспотско новчарство породице Вуковић-Бранковић*, Зборник Музеја примењених уметности 21–23 (1979), 33–50; С. Душанић, *Преддеспотске емисије новца Ђурђа Бранковића*, Нумизматичар 12 (1989), 29–34.

¹² Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, Београд – Сремски Карловци 1929, 161–167, бр. 163, 164, 166 и 172.

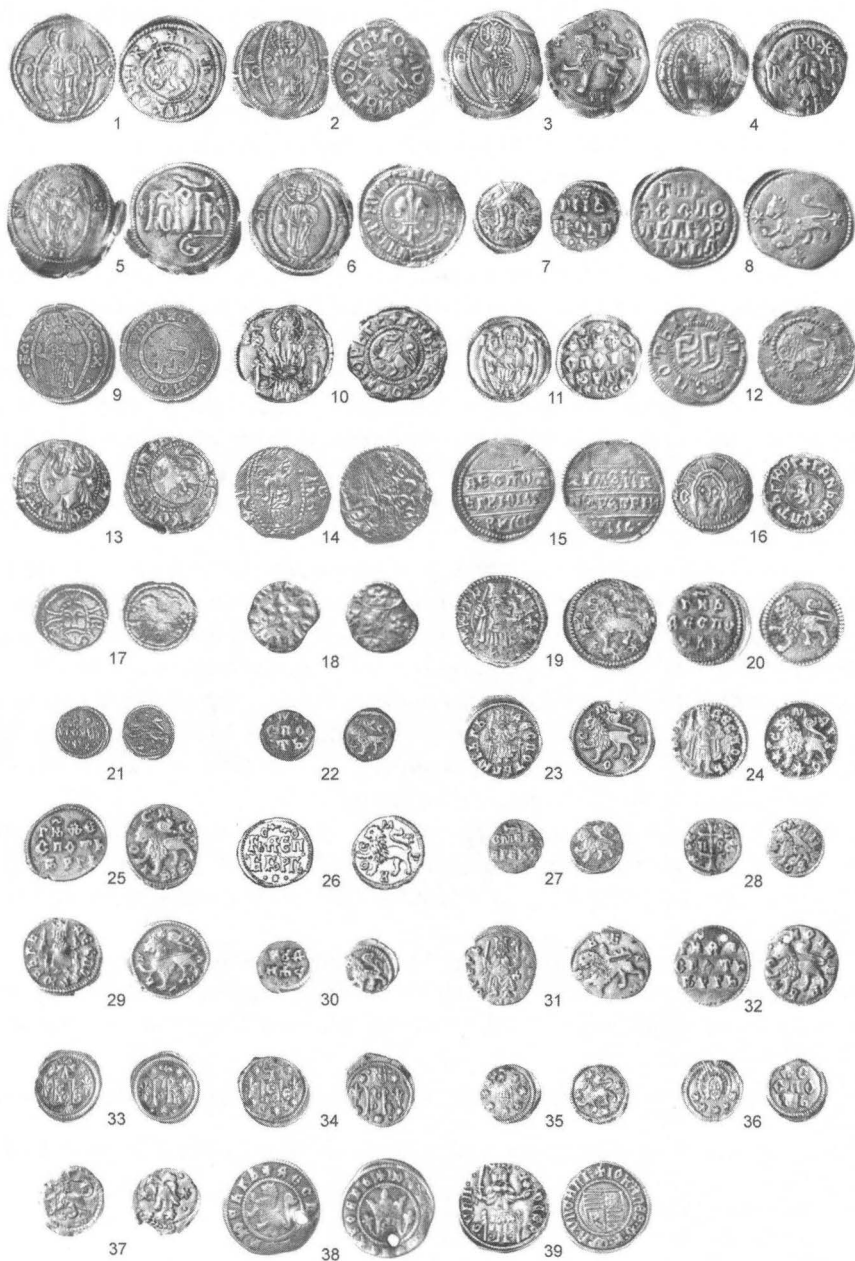
¹³ Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/1*, 161, бр. 163.

¹⁴ М. Динић, *Трепча*, 7–8.

на аверсу и фигура лава на реверсу. Ковање ових емисија – врсте 45.8–45.15 и 45.16? (слика 1. 8–16) – настављено је до 1435. године, када је новчани систем реформисан. Један од разлога за спровођење радикалне новчане реформе лежао је, можемо претпоставити, у повлачењу старих емисија ради ковања нових са мањим процентом сребра. Овим је повећана новчана маса, чиме је остварена значајна добит за државну касу. Нове емисије су коване на мањој, а дебљој плочици. Уједно је дошло до промене појединих иконографских предлогака. Најзначајнију новину представља замена религиозних представа профаним садржајима – приказом владара или лава, симбола куће Бранковића. Основну номиналу су и даље чинили динари, врсте 45.19–45.20, 45.23–45.26, 45.29 и 45.31–45.34. Систем је обogaћен

Карта 1. Ковнице Ђурђа Бранковића

Сл. 1. 1–37) Новац Ђурђа Бранковића – врсте 45.1–37; 38) Заједничко ковање деспота Ђурђа Бранковића и краља Босне Стефана Томаша – врста 46.1; 39) Заједничка емисија деспота Ђурђа Бранковића и угарског краљевског намесника Јована Хуњадија – врста 47.1.

полудинарима 45.17 и 45.18? и посебно оболима, који су ковани у већем броју ковница и емисија: 45.21–45.22, 45.27–45.28, 45.30 и 45.35–45.37 (слика 1.16–37).

У историјским изворима овог раздобља забележен је низ података везаних за ковање новца и његову вредност. Они се односе на места у којима су Дубровчани водили послове и у којима се наводе динари *de Srebrnica*¹⁵ и *de Nouaberda*, који представљају важна сведочанства о раду ових ковница.¹⁶ Вредност динара наведена је у, већ поменутој, пословној књизи Михајла Лукаревића. Према овом извору један дукат вредео је 42 гроша – динара.¹⁷ Други документ пружа кључне податке везане за финоћу динара деспота Ђурђа Бранковића. Реч је о цеки у Сребрници, коју су у закуп држали војвода Богдан и Радослав Занчић, 1431. године и у којој је кован новац лошег квалитета – *della cativa e bassa liga di monete*. Према овом извору, у свакој литри метала налазиле су се четири унче бакра, што би значило да је финоћа динара износила 0,666.¹⁸ Новац је у истом месту кварен, што разазнајемо из једног извора из 1435. године, у коме се наводи да је фалсификован деспотов новац од стране неких Дубровчана.¹⁹

Свакако најважније сведочанство пружају документа на основу којих можемо закључити да је око 1435. године промењен новчани систем увођењем нових динара – *monete nove*. Са овим новим динарима морали су се, према наређењу деспота Ђурђа Бранковића, исплаћивати дугови тако да се десет гроша примају за шеснаест гроша дугова. Дубровчани су тражили однос један према један.²⁰ Један други документ из 1436. године помиње старе и нове динаре из новобрдске ковнице – *grossi novi de Nouaberda livre cinque et de grossi vechi livra una, onze quatro*.²¹

Не мање важан је и извор који наводи да је деспот Ђурађ Бранковић 1441. године држао и једну ковницу негде у Албанији – највероватније у Бару, коју је дао под закуп Дубровчанима Богети Миловановићу и Јакобу Примозићу.²²

Поред ковница у Србији које су ковале новац за деспота Ђурђа Бранковића, сам деспот је држао у закуп ковницу у Угарској у месту Нађбања, данашњем Баиа Маре, коју је наследио од деспота Стефана Лазаревића.²³

¹⁵ М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I*, Београд 1955, 80.

¹⁶ М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни II*, Београд 1962, 77–78.

¹⁷ М. Динић, *Из Дубровачког архива I*.

¹⁸ М. Динић, *За историју рударства I*, 80.

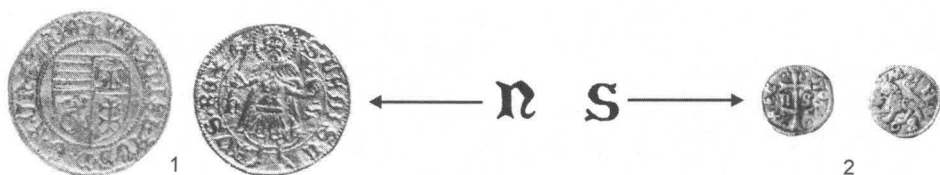
¹⁹ М. Динић, *За историју рударства I*, 80.

²⁰ М. Динић, *За историју рударства II*, 67.

²¹ М. Динић, *За историју рударства II*, 78.

²² Б. Храбак, *О Башићким грошевима*, Историјски записи 9 (1953), 188–195,

Извори наводе два ковничара деспота Ђурђа Бранковића *Stephanus-a Remetei*-а са емисијама обележенима са сиглама n-S (слика 2.1) и n-R?²⁴ и *Nikolaus-a Wasserpauch*-а са ознаком n-W,²⁵ који су ковали дукате, денаре и њихове фракције. Поред ова два сигурно потврђена ковничара, А. Пол, наводи и *Christophorus*-а и *Antonius-a de Florentia* који су ковали дукате краља Ладислава V 1455–1456. године и чије су емисије биле обележене сиглом n-штит са круном и цветом изнад.²⁶ На основу ових података и чињенице да је један обол деспота Ђурђа Бранковића кован у Смедереву обележен сиглом n-S – врста 45.28 (слика 2.2) – можемо тврдити да је Стефан Реметеј једно време водио послове у ковници у Смедереву. На предњој страни овог новца налазимо приказ лава, док је на другој представа двоструког крста, какву познајемо са угарског новца.

Сл. 2. 1) Дукат краља Владислава I; 2) Обол деспота Ђурђа Бранковића

Други извор који пружа увид у новчани систем деспота Ђурђа Бранковића јесу оставе новца. На основу анализе њиховог састава и времена похрањивања издвојене су две групе новца – деспотска предреформска ковања и реформисане емисије новца после 1435. године. Тако у старијим оставама новца, Босна пре 1896, Зрењанин околина, Банатска Дубица и Сот, склоњеним између 1427. и 1437. године, доминирају емисије првог периода, док у млађим депоима, Подени и Раброво, похрањеним између 1444. и 1456. године, налазимо искључиво нова ковања. Потпуно одсуство

²³ L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn, Von 1000 bis Heute*, München 1979, 56; A. Pohl, Zsigmond kiraly pénzverése (1387–1437), *Numizmatikai Közlöny* LXVI–LXVII (1968), 51.

²⁴ A. Pohl, *Ungarische Goldgulden des Mittelalters*, Graz 1974, 29 и 43, бр. E2–4 (дукат краља Алберта из 1439. године) и F1–6 (дукат краља Владислава I из 1440–1441); A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarischen Münzen des Mittelalters 1300–1540*, Budapest 1982, 55 и 82, бр. 123–10 и 11 (дукати – 1/10 денара краља Сигисмунда из 1427–1430), 125–2, 126–3 и 127–8 (денари краља Алберта из 1438. и 1439. године) и 133–2 (денар кован у време *Interregnum*-а 1439–1440).

²⁵ A. Pohl, *Ungarische Goldgulden*, 29 и 44, бр. D2–48 (дукат краља Сигисмунда кован од 1433. године); A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichen*, 55 и 84, бр. 118–17 (денар краља Сигисмунда из 1433); 124–46 (квартинг краља Сигисмунда из 1433); 135–14 и 141–11 (денари краља Владислава I из 1440. и 1442) и 187–10 (денар Ладислава V из 1455).

²⁶ A. Pohl, *Ungarische Goldgulden*, 39, бр. H2–9.

старијих емисија указује да је након монетарне реформе дошло до њиховог повлачења и претапања зарад ковања нових емисија динара. Поред овога, уочено је да се у оквиру млађих остава новца ретко тезауришу страна ковања, што би указивало на повлачење страних номинала новца, иза чега је стајала, сматрамо, протекционистичка монетарна политика деспота. У прилог овога размишљања иде и податак који је забележио Ј. Петровић о прекивању једног динара старе емисије деспота Ђурђа Бранковића преко денара угарског краља Сигисмунда.²⁷

Табела 1. Распоред ковања Ђурђа Бранковића у оставама новца: 1) Босна пре 1896 (1427/35); 2) Зрењанин околина (1435/7); 3) Банатска Дубица (1435/7); 4) Сот (1437); 5) Естергом (1437/9); 6) Филипјакобсалаш (1445); 7) Подени (1444/56); 8) Раброво (1444/56) (Према: В. Иванишевић, *Новчарство*, 177, табела 19).

Ковање / Остава:	1	2	3	4	5	6	7	8
Балша III – 29.1			1					
Стефан Лазаревић – 42.20			3					
Стефан Лазаревић – 42.23			1					
Стефан Лазаревић – 42.33		2						
Стефан Лазаревић – 42.47			2					
Стефан Лазаревић – 42.49			1					
Стефан Лазаревић – неодређен		16						
Ђурђе Бранковић – 45.2		1	40	2				
Ђурђе Бранковић – 45.3		1						
Ђурђе Бранковић – 45.4			1					
Ђурђе Бранковић – 45.8	10	10	140	11				
Ђурђе Бранковић – 45.10		4	97	4		1		
Ђурђе Бранковић – 45.12		4	187	26	1			
Ђурђе Бранковић – 45.22								16
Ђурђе Бранковић – 45.23							4	11
Ђурђе Бранковић – 45.24							19	5
Ђурђе Бранковић – 45.25							1	
Ђурђе Бранковић – 45.27								8
Ђурђе Бранковић – 45.29							4	12
Ђурђе Бранковић – 45.30								2
Ђурђе Бранковић – 45.31							6	
Ковања страног новца		271	2649	266	180	2481	4	
Укупно:	10	309	3122	309	181	2482	38	54

²⁷ Ј. Петровић, *Деспот Ђурађ Бранковић у светлу нумизматике*, Нумизматичар 1 (1934), 15.

Један од домета реформе из 1435. године јесте обележавање ковница на новцу, што указује на увођење реда у организацију ковања новца, као и већу контролу цека. Динари и оболі носе ознаке ковница Смедерево, Ново Брдо, Рудник и Рудишта (слика 1. 23–32).

Највећи број градских емисија кован је у престоници деспота Ђурђа Бранковића, Смедереву – 6 врста – 45.23–45.28. Ради се о разноврсним типовима новца, који имају своје паралеле у новцима других градова и рудника, као и у необележеним емисијама.

За Смедеревом следи ковница на Новом Брду, које је представљало један од најважнијих рударских центара на простору централног Балкана. Позната су само два динара деспота Ђурђа Бранковића која носе ознаку ове ковнице – врсте 45.31 и 45.32.²⁸ Сасвим је извесно да је ова цек ковала и друге врсте које се крију међу необележеним емисијама новца, будући да је Ново Брдо било под влашћу деспота практично до краја његове владавине. Новац је у овом граду кован од 1435. до 1455, са прекидом од 1441. до 1444. године, када су овај град први пут освојили Турци.²⁹

Важну улогу имала је, чини се, ковница на Руднику, где је кована једна емисија динара – врста 45.29.

Новоотворени рудник Рудишта, у непосредној близини Београда, имао је попут великих рударских места своју ковницу што дознајемо на основу две обележене емисије новца – једне оболі за деспота Ђурђа Бранковића – врста 45.30 и друге емисије динара са именом војводе Иваниша – врста 49.1 (слика 3. 3). Обе врсте новца су ретке, што указује на малу продукцију ове ковнице.

Подлогу новчаног система Ђурђа Бранковића представљала су ковања деспота Стефана Лазаревића, његови реформисани динари уведени између 1402. и 1407. године. У поменутом раздобљу подигнута је тежина, а вероватно и финоћа новца, која се приближила вредности некадашњих емисија с краја царског периода. Нови динари, који су тежили од 1,22 g до 0,82 g, заменили су старе емисије Стефана Лазаревића, чија је вредност износила свега 0,39 g. Овом приликом, уведена је и нова номинала обол, која се својом пондералном стопом ослонила на вредности старих емисија динара. Средње тежине оболі износиле су од 0,42 g до 0,29 g.³⁰

На овој основи утемељене су прве емисије господина Ђурђа Бранковића, који је ковао новац на засебној територији. Његови динари тежили су од 1,17 g до 0,85 g, полудинари (?) 0,55–0,54 g и обол 0,31 g. Исту политику деспот Ђурђе Бранковић је наставио након доласка на престо Србије, с том разликом што је извршио мању депресијацију тежине динара. Пад тежине

²⁸ С. Димитријевић, *Нова серија нових врста српског средњовековног новца I*, Старинар XV–XVI, 1964–1965 (1966), 139–140.

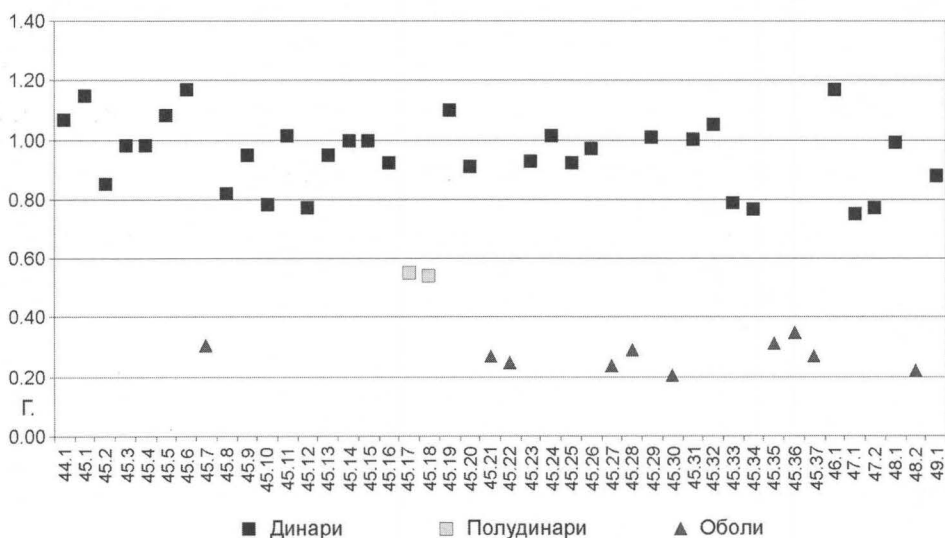
²⁹ М. Динић, *За историју рударства II*, 61; В. Иванишевић и В. Радић, *Ковница*, 232–236.

³⁰ В. Иванишевић, *Новчарство*, 180–181.

пратило је и смањење финоће емисија, ако је судити по већ наведеној вести из 1431. године, која се односи на ковницу новца у Сребрници и у којој се наводи обарање финоће новца на 0,666.³¹

Реформом новца спроведеном око 1435. године измењене су стопе, тако да су динари просечно тежили од 1,10 g до 0,77 g, а оболи од 0,35 g до 0,20 g. Вредност новца је, у односу на претходно раздобље, смањена. Значајан допринос ове реформе представљало је уједначавање тежина емисија новца са мањом диспропорцијом вредности, што указује на већу контролу ковања новца у овом периоду.

Исте пондералне вредности новца задржали су деспот Лазар Бранковић и војвода Иваниш, са средњим тежинама динара од 0,99 g и 0,88 g и обола деспота Лазара Бранковића од 0,22 g.

Графикон 1. 44.1: Заједнички новац Лазара и Ђурђа Бранковића; 45.1–37: Ковања Ђурђа Бранковића; 46.1: Заједничко ковање деспота Ђурђа Бранковића и краља Босне Стефана Томаша; 47.1–2: Заједничка емисија деспота Ђурђа Бранковића и угарског краљевског намесника Јована Хуњадија; 48.1–2: Ковања Лазара Бранковића; 49.1: Емисија војводе Иваниша. (Према: В. Иванишевић, *Новчарство*, 180, графикон 10)

Поред регуларних емисија, деспот Ђурђе Бранковић ковао је заједничке новце са краљем Босне Стефаном Томашом и угарским краљевским намесником Јованом Хуњадијем. Прва је настала као део међусобног договора о подели прихода сребрничке царине. Након заузимања Сребрнице од стране босанског краља 1446. склопљен је поменути уговор, који је остао

³¹ М. Динић, *За историју рударства* I, 80.

на снази до 1448. године, када је овај значајан рударски центар поново доспео у српске руке³² (слика 1. 38). Друга је дело измирења између деспота Ђурђа Бранковића и Јована Хуњадија 1451. године,³³ након чега су исковане две емисије новца. На овим ковањима на аверсу се налази представа деспота који држи усправљен мач и глоб са крстом, док је на реверсу дат штит. На првој емисији 47.1 деспот седи или стоји испред престола, а штит је приказан са 4 квартира од којих су 1. и 4. украшени хоризонталним тракама, 2. двоструким крстом и 3. гавраном (слика 1. 39). Другу врсту 47.2 краси на аверсу представа владара који стоји, док је на реверсу дат штит са четири квартира. У 1. и 4. налази се лав, а у 2. и 3. гавран. Обе врсте су, према М. Динићу, коване у Рудишту које је 1453. године прешло у посед Јована Хуњадија.³⁴

Сл. 3. 1–2) Новац Лазара Бранковића – врсте 48.1–2; 3) Ковање војводе Иваниша – врста 49.1

Деспот Лазар Бранковић последњи је српски владар који је ковао новац у средњем веку. У размаку од нешто више од једне године, од 1456. до 1458. године, ковао је две врсте новца: динар у Смедереву и обол, највероватније у истој ковници, који се у потпуности наслањају на ковања претходног раздобља. У питању су емисије малог обима. Динар деспота Лазара Бранковића је кован по угледу на новац деспота Ђурђа Бранковића, док његов обол доноси новину – са представом круне, која као инсигнија краси средишњи део новца, окружен натписом (слика 3. 1–2).

У периоду Деспотовине позната је само једна самостална – феудална емисија новца војводе Иваниша кована у Рудишту. Ради се о ефемерној емисији од које је забележено свега неколико примерака. Новац се у потпуности, својим представама и стилем ослања на ковања овог раздобља. На аверсу је приказан феудалац који стоји, док се на реверсу налази представа лава Бранковића (слика 3. 3).

Са новцем деспота Лазара Бранковића угасила су се ковања српских владара, властеле и градова, која су пуна два века представљала најважније новчане емисије на простору централног Балкана, на размеђи између Византијског царства и Османске државе.

³² М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић*, 315.

³³ М. Спремић, *Деспот Ђурађ Бранковић*, 364 и даље.

³⁴ М. Динић, *За историју рударства* II, 24–26.

Vujadin Ivanišević

THE MONEY OF DESPOT DJURADJ BRANKOVIĆ

S u m m a r y

The paper discusses the coinage of Despot Djuradj Branković and gives an overview of the monetary policy, the coin minting system, mints and circulation of coins.

Despot's monetary policy is seen in the context of increased silver exploitation in Serbia which paved the way to two significant reforms of the monetary system, first that of Despot Stefan Lazarević and then that Despot Djuradj Branković. Despite considerable exploitation of silver, the monetary system of Serbia shows, in the second quarter of the 15th century, the signs of crisis which resulted from the Osmanli advances and the loss of important territories in the south of the country. Historical sources, the crude style of some coins and the metrological analysis of Despot Djuradj Branković's coin issues corroborate these statements.

The paper analyses numerous coin series and mints, as well as remarkable joint coinage of Despot Djuradj Branković and the King of Bosnia Stefan Tomaš (1443–1461), and of Despot Djuradj Branković and Janos Hunyadi, the Royal Governor of Hungary (1446–1452).